

Beslut om bildande av Pålsbo naturreservat i Boxholms kommun

Länsstyrelsen Östergötlands beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7 kapitlet 4 § miljöbalken det område som framgår av den heldragna svarta linjen på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat. För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kapitlet 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § första stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken med mera att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet. Enligt 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken med mera fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan för naturreservatets långsiktiga vård, bilaga 5.

Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.

Länsstyrelsen upphäver med stöd av 7 kapitlet 7 § första stycket miljöbalken Länsstyrelsens beslut från 25 april 1975 [dnr 11.21-3280-74] om naturreservatet Pålsbo med tillhörande skötselplan.

Syftet med reservatet

Syftet med Pålsbo naturreservat är vidmakthålla ett gammalt odlingslandskap och bevara hagarnas och slätterängens rika flora och fauna. I syftet ingår att bevara biologisk mångfald, samt vårda, bevara och återställa värdefulla naturmiljöer. Områdets kulturpräglade naturmiljöer som trädklädd betesmark, öppna betesmarker, fuktängar och slätteräng med dess ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras och vid behov återställas. Syftet med naturreservatet är även att utpekade livsmiljöer och arter enligt Natura 2000 ska uppnå eller bibehålla ett gynnsamt tillstånd. Syftet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av område för friluftslivet.

Syftet ska nås genom att naturreservatets höga naturvärden utvecklas genom naturvårdande skötsel som hävd genom bete och slåtter, gynnande av gamla, grova eller senvuxna lövträd och dess efterföljare samt främjande av blommande träd och buskar. Beskränning och hamling av lövträd kan bli aktuellt liksom småskaliga åtgärder för hotade arter. Kulturhistoriska värden sköts och tillgängliggörs. Hydrologisk restaurering och andra restaureringsåtgärder i och kring Åsboån kan bli aktuella. För att nå syftet för friluftslivet kan anordningar för friluftslivet bli aktuella.

Skäl för beslutet

Pålsbo utgör ett mycket värdefullt odlingslandskap med höga natur- och kulturmiljövärden. Det finns en hög mångfald av växt- och djurarter knutna till lång historisk skötsel av ängs- och betesmarker. Området ingår i Natura 2000-nätverket. Utpekade arter och naturtyper enligt art- och habitatdirektivet är kalkkärrsgrynsnäcka (*Vertigo geyeri*), silikatgräsmarker, fuktängar, slätterängar i låglandet, hållmarkstorrängar och trädklädda betesmarker. Silikatgräsmarker är prioriterad naturtyp, vilket betyder att det är en naturtyp som har ett mycket högt gemensamhetsintresse. Floran är artrik och innehåller

flera hävdgynnade arter. Syftet med beslutet är att åstadkomma ett ändamålsenligt skydd mot åtgärder som skadar områdets prioriterade bevarandevärden.

Naturtyperna i reservatet ingår i en grön infrastruktur för gräsmarker, triviallövs- och ädellövsmiljöer, det vill säga ligger i värdestrakter/värdenätverk för gräsmarker, triviallövs- och ädellövsmiljöer. Det innebär bra förutsättningar för en stor andel av de hotade och skyddskrävande arter som lever i dessa naturtyper att kunna fortleva i landskapet i livskraftiga bestånd.

Reservatet är ett Natura 2000-område med namnet Pålsbo äng och sitekod SE0230038. Följande naturtyper och arter enligt EU:s art- och habitatdirektiv är utpekade i området:

Silikatgräsmarker, naturtypskod 6270

Fuktängar, naturtypskod 6410

Slätterängar i lågländet, naturtypskod 6510

Hällmarkstorräng, naturtypskod 8230

Trädklädd betesmark, naturtypskod 9070

Vertigo geyeri, kalkkärrsgrynsnäcka

Länsstyrelsen bedömer att Natura 2000-områdets tillstånd kommer att gynnas av reservatsbildningen och den naturvårdsskötsel som planeras.

Föreskrifter

A. Inom reservatet gäller följande inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden. Inom reservatet är det inte tillåtet att:

1. bedriva täkt, gräva, schakta, markbereda, spränga, borra, fylla ut eller utföra annan mekanisk markbearbetning med undantag för underhåll av befintlig väg;
2. avverka, gallra, röja, så, plantera, markbereda eller utföra annan skogsbruksåtgärd eller på annat sätt skada eller ta bort levande eller döda träd och buskar;
3. uppföra byggnad, eller annan anläggning, såsom exempelvis mast, torn, väg eller ledning i luft, mark eller vatten;
4. anordna upplag;
5. anlägga väg, led, bro, spång, campingplats eller uppställningsplats för fordon eller andra farkoster;
6. dika, dränera, dämna eller utföra annan åtgärd som påverkar områdets naturgivna hydrologiska förhållanden;
7. ändra markanvändning;
8. ändra florans eller faunans sammansättning genom införande av för området nya arter;

9. ha vinterbete eller stödutfodra betesdjur inom områden markerade i bilaga 2 eller inom Natura 2000-klassade naturtyper. De områden som vinterbetas och där stödutfodring sker ska vara avskilda med stängsel;
10. använda bekämpnings- och gödslingsmedel eller plöja, på annat än på åkermarker, se bilaga 2.

Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

11. uppföra ny byggnad eller annan anläggning inom annat område än tillhörande gårdsmiljön enligt karta i bilaga 3;
12. nedmontera befintligt ledningsnät och anlägga nya mark- eller luftledning.

A-föreskrifterna har beslutats med stöd av 7 kapitlet 5 § andra stycket miljöbalken.

B. För att tillgodose syftet med reservatet förpliktar Länsstyrelsen ägare och innehavare av särskild rätt att tåla att följande åtgärder genomförs inom reservatet:

1. utmärkning av, och information om, reservatet;
2. iordningställande, markering och underhåll av friluftsanläggningar så som skyltar, vandringsleder, spänger, bro, dass, rastbord, bänkar och parkering;
3. naturvårdande skötsel genom friställning av vidgreniga och ljusgynnade träd, röjning, markstörning, fällning av yngre träd samt beskärning och hamling av lövträd, skötsel av ängs- och betesmark innefattande betesdrift, slåtter, röjning, vattenförsörjning, uppsättande och underhåll av stängsel/stängselgenomgångar samt tillhörande skötsel till hävdade marker;
4. småskaliga riktade åtgärder för hotade arter kan bli aktuella i delar av området, såsom småskalig markstörning, holkar och sandbäddar för pollinerare;
5. undersökningar, dokumentation eller uppföljning av växt- och djurliv samt av mark- och vattenförhållanden och uppföljning av förvaltningsåtgärder;
6. hydrologisk restaurering av Åsboån och intilliggande hydrologiskt påverkade miljöer samt dikningspåverkade marker;
7. bekämpning av invasiva eller för området främmande arter.

B-föreskrifterna har beslutats med stöd av 7 kapitlet 6 § miljöbalken.

C. Länsstyrelsen beslutar att utöver vad som annars gäller ska följande föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom reservatet gälla. Inom reservatet är det inte tillåtet att:

1. göra upp eld;

2. medföra hund som inte är kopplad;
3. ställa upp husvagn eller husbil;
4. tälta;
5. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar;
6. Plocka eller gräva upp kärlväxter, plocka mossor, lavar eller svampar med undantag av matsvamp;
7. förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att borra, gräva, rista, hacka eller måla;

Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

8. utföra undersökning eller enstaka studie som kan leda till skada eller annan negativ påverkan på växt- eller djurlivet.

Förbuden i C-föreskrifterna har beslutats med stöd av 7 kapitlet 30 § miljöbalken och 22 § första stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken med mera.

Undantag från föreskrifterna

Ovanstående föreskrifter under A och C utgör inte hinder för förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren utser, att utföra de åtgärder som behövs för reservatets vård, skötsel, uppföljning eller dokumentation av växt- och djurliv samt mark- och vattenförhållanden eller åtgärder för friluftslivets behov och som framgår av B-föreskrifterna för att tillgodose syftet med naturreservatet. Föreskrifterna under C ska inte utgöra hinder att för artbestämning samla enstaka individer av ryggradslösa djur eller enstaka exemplar av kryptogamer.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för uttransport av fällt vilt med stöd av terrängkörningsförordningen. Fordon och färdväg ska väljas med omsorg för att minimera mark- och vegetationsskador.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra ett hinder för att träd som riskerar att falla från naturreservatet på objekt så som ledning, byggnad, tomt, kulturlämning, anläggning eller anordning, får efter avstämning med förvaltaren fällas och placeras inom naturreservatet. Träd och grenar som faller från naturreservatet eller ut på åkermark får kapas och läggas inom naturreservatet.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för nyttjande och skötsel av befintliga anläggningar så som byggnader tillhörande gårdsmiljön enligt karta i bilaga 3. Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för ersättning av byggnader i samma läge och av samma storlek med likartat utseende. Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för trädgårdsskötsel inom gårdsmiljö och tomtmark. Undantag för anordnande av upplag är tillfälliga upplag för jordbrukets behov.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra ett hinder för underhåll av befintliga åkerdiken.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för skötsel av befintliga anläggningar, efter tillstånd av Länsstyrelsen, enligt servitut och avtal som:

- Underhåll och nyttjande av befintliga vägar enligt bilaga 1. Vägar får underhållas så att de motsvarar ursprunglig funktion/standard. Träd och grenar som faller från naturreservatet över vägområde får kapas och läggas inom naturreservatsområdet.
- Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för underhåll av befintliga och framtida elanläggningar. Körning med motordrivna maskiner sker i regel i ledningsgatan. Om det finns behov av att åka utanför ledningsgatan behöver detta stämmas av med reservatsförvaltaren i förväg. Åtgärder genomförs efter prövning gentemot annan gällande lagstiftning.
- Underhåll och nyttjande av befintliga teleanläggningar.
- Avtalsservitut D201700060409:1.1.

Upplysning om andra gällande bestämmelser

Länsstyrelsen vill påminna om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än naturreservatsföreskrifterna gäller för området, bland annat kulturmiljölagen (1988:950), terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594) med vissa förbud mot körning i terräng. Delar av området utgör strandskyddsområde och strandskyddsbestämmelser gäller enligt 7 kap. miljöbalken. Bryggor och byggnader uppförda efter 1975 kräver dispens från strandskyddsbestämmelser. Vattenuttag utgör en vattenverksamhet enligt 11 kap. 2 § MB och kan kräva tillstånd. Enligt fridlysningsbestämmelserna är alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon fredade enligt jaktlagen (1987:259). Vissa svamp-, växt och djurarter är fridlysta enligt 8 kap miljöbalken och artskyddsförordningen. Enligt 7 kap 1 § miljöbalken ska var och en som utnyttjar allemansrätten eller annars vistas i naturen visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med den. Samråd enligt 12 kap. 6 § MB kan komma att krävas för verksamheter som inte är begränsade i föreskrifterna.

Skötselplan

Länsstyrelsen fastställer i enlighet med 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken med mera bifogad skötselplan, bilaga 5, för naturreservatets långsiktiga vård.

Förvaltare för naturreservatet ska vara Länsstyrelsen Östergötland.

Lämplig användning av markområde

Enligt 1 kapitlet 1 § miljöbalken ska värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden bevaras.

Länsstyrelsen har, i enlighet med 3 kapitlet miljöbalken, prövat och funnit att bildandet av Pålsbo naturreservat är förenligt med en, från allmän synpunkt, lämplig användning av markområdet och att beslutet, i enlighet med 7 kapitlet 8 § miljöbalken, inte strider mot en detaljplan eller områdesbestämmelser. Beslutet bedöms även förenligt med gällande översiktsplan.

Intresseprövning

Länsstyrelsen har i enlighet med 7 kapitlet 25 § miljöbalken prövat och funnit att bildandet av Pårsbo naturreservat inte går längre i inskränkning av enskilds rätt att använda mark och vatten, än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Konsekvensutredning av påverkan av beslutet på allemansrätten

Länsstyrelsen ska enligt Förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, i den omfattning det behövs, göra en konsekvensutredning av hur allemansrätten påverkas genom beslutet om naturreservat. Länsstyrelsen gör bedömningen att naturreservatsbildningen inte medför negativa konsekvenser för vistelse och färd i naturreservatet. Ordningsföreskrifterna ska samtidigt leda till att reservatets syfte tillgodoses.

Agenda 2030, miljö kvalitetsmål och ekosystemtjänster

Bildandet av naturreservatet Pårsbo är en del av uppfyllandet av Agenda 2030 (mål 13 – Bekämpa klimatförändringarna, mål 15 – Ekosystem och biologisk mångfald) och av miljö kvalitetsmålen Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt växt- och djurliv om vilket Sveriges riksdag och regering beslutat.

Länsstyrelsen bedömer att naturreservatet Pårsbo ger ett positivt bidrag till följande ekosystemtjänster:

De producerande ekosystemtjänsterna livsmedel som bland annat kött, vilt, svamp och bär samt foder till djur och fiber. De reglerande ekosystemtjänsterna klimatreglering (kolinbindning) och pollinering, samt de kulturella ekosystemtjänsterna friluftsliv och rekreation, turism och hälsa, samt de stödjande ekosystemtjänsterna ekologiskt samspel, jordmånsbildning och livsmiljöer.

Ärendets handläggning

Dokumentation

Pårsbo naturreservat bildades 1975 och de mycket höga naturvärdena inom Pårsbo naturreservat är kända sedan länge. Reservatets höga naturvärden dokumenterades även i ängs- och betesmarksinventeringen under 2004.

Motivering till beslutet

Det gällande beslutet om Pårsbo naturreservat är beslutat år 1975. Pårsbo är även sedan 2005 fastställt som ett Natura 2000-område (SE0230038) med samma avgränsning som naturreservatet.

Skötselplanen för naturreservatet Pårsbo är en del av reservatsbeslutet enligt 7 kapitlet 4-6 §§ miljöbalken eftersom hänvisningar till skötselplanen finns med i B-föreskrifterna. B-föreskrifterna ska vara fristående från skötselplanen så att fastighetsägaren, av beslutet, ska veta vad den ska tåla enligt 7 kapitlet 6 § miljöbalken. De nya B-föreskrifterna möjliggör dessutom tillägg av restaurering och skötsel i form av röjning, hävd, frihuggning av träd, bekämpning av invasiva arter, ringbarkning samt anläggande och skötsel av friluftsanordningar. Skötselplanen ska från och med nu kunna uppdateras fristående från beslutet.

I Natura-2000 området är utpekade naturtyper silikatgräsmarker (6270), fuktängar (6410), slåtterängar i låglandet (6510), trädklädd betesmark (9070) och hållmarkstorrängar (8230). Ett behov uppkom att ändra syftet för naturreservatet genom att införliva Natura 2000-området i syftet. I bevarandeplanen för natura 2000-området anges även att en översyn behöver göras av beslut och skötselplan för området senast år 2025.

Skötselplanen har ändrats genom att fri utveckling tagits bort som ett alternativ till skötsel utmed Åsboån. Under en längre tid har det skett en igenväxning av fuktängar (6410) i reservatet. För att nå gynnsam bevarandestatus behöver restaureringar göras i form av borttagande av igenväxningsträd och sly.

Åtgärder för att förbättra förutsättningarna för att nå bevarandemålen för fuktängar innebär även att förutsättningar för den utpekade kalkkärrsgrynsnäckan förbättras. För kalkkärrsgrynsnäckan kan även eutrofiering genom läckage av näringsämnen från jordbruket utgöra ett problem. Liknade effekter, orsakade av kornas avföring och urin, kan ses i kärr som överbetas. Igenväxning med vass, buskage och träd på grund av att hävden av öppna kärr upphört är påtagliga hot, eftersom arten kräver öppna miljöer. Fri utveckling som alternativ skötsel bidrar inte till att nå gynnsam bevarandestatus för naturtypen eller för kalkkärrsgrynsnäckan.

Naturtyperna inom reservatet är skötselintensiva och beroende av hävd genom bete eller slåtter, samt brukande av åkermark. Det innebär att förutsättningar för jordbruksverksamhet med djurhållning måste finnas. Förutsättningarna ändras genom förändringar i miljökrav, vilket innebär att skötselplanen behöver kunna uppdateras med ny kunskap och nya krav i framtiden. För Pålsbo har detta bland annat inneburit förändringar som att gödselbrunn kommit att utöka gårdsmiljön på tidigare åkermark. Arealen för gårdsmiljö och bebyggelse, inklusive tillfartsvägen, har därför ändrats sedan reservatet beslutades.

Även områdets betydelse för friluftsliv har inkluderats i syftet. Det är i linje med friluftspolitiken att fler naturskyddade områden är tillgängliga för friluftslivet, varför det finns motiv för att bevara och utveckla friluftslivet i reservatet.

Enligt 7 kapitlet 7 § första stycket miljöbalken får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslut som den har meddelat enligt 4-6 §§, om det finns synnerliga skäl. Beslut om upphävande får enligt 7 kapitlet 7 § fjärde stycket miljöbalken meddelas endast om intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning på naturreservatet eller på något annat område. Länsstyrelsen anser att det inte är skäligt att kräva ytterligare kompensation för upphävandet av det gällande beslutet, detta beslut kommer bättre att vårda och skydda de natur- och kulturmiljövärden som det gällande beslutet avsågs att skydda och det innefattar exakt samma geografiska område som det gällande beslutet.

Länsstyrelsen anser att det finns synnerliga skäl att upphäva det gällande beslutet om naturreservatet Pålsbo för att ersätta detta med ett nytt beslut med tydligt syfte och föreskrifter samt att besluta om en ny skötselplan så att natur- och kulturmiljövärdena vårdas och inte riskerar att försvinna.

Länsstyrelsen önskar besluta om naturreservatets skäl, föreskrifter och skötselplan och utforma ett tydligt syfte för att möjliggöra återställande och restaurering av fuktängar. Det är även angeläget att möjliggöra annan typ av skötsel som delar av reservatet är beroende av för att bevara och utveckla skyddsvärda arter och livsmiljöer, detta beslut kommer att i större utsträckning harmonisera med gällande bevarandeplan och möjliggöra att den skötsel som behövs för att bevara och förstärka områdets naturvärden kan genomföras.

Ett nytt beslut med syfte, skäl och föreskrifter samt tillhörande skötselplan för reservatet har därmed utformats.

Konsekvensutredning för upphävande av beslut

- Uppenbara fördelar för biologisk mångfald gäller främst arter kopplade till naturtypen fuktängar (6410). Till exempel kalkkärrsgrynsnäckan som påverkas negativt av igenväxning.
- Naturvärden och arter knutna till naturtyper som är beroende av bete, silikatgräsmarker (6270), fuktängar (6410), slåtterängar i låglandet (6510), trädklädd betesmark (9070) och hållmarkstorrängar (8230), gynnas på lång sikt av att det finns förutsättningar för djurhållning i reservatet.
- Fördelar för hävdberoende arter finns även med B-föreskrift om att invasiva arter kan bekämpas om det är nödvändigt då de vid en etablering konkurrerar ut de konkurrensvaga.
- Fördelar för friluftslivet kommer främst i form av underhåll av befintlig led och anläggningar. I gällande beslut och syfte ingår inte friluftsliv.
- Ingen ny ersättningssituation uppstår vid revideringen av beslutet för naturreservatet Pålsbo. Området kommer att bibehålla sin skötselriktning och kommer således inte att påverkas.
- Naturreservatet Pålsbo ägs privata markägare. Markägarnas rättigheter kommer inte att påverkas. Inga förändrade inskränkningar av användningen av de ytor markägarna innehar kommer att beslutas.

Reservatsbildning

Pålsbo naturreservatbildades 1975 och det ingår i det Europeiska nätverket för skyddsvärd natur, Natura 2000. Sedan bildandet av reservatet 1975 har det förvaltats av Skogsstyrelsen och senare av Länsstyrelsen.

Remissyttranden

Under våren 2024 har remiss skickats till berörda sakägare, Trafikverket, Vattenfall, Vökby bredbvand, Telia Sonera Ab, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Skogsstyrelsen, Boxholms kommun, Östergötlands ornitologiska förening (ÖgOF), Naturskyddsföreningen Östergötland och Naturskyddsföreningen Mjölby/Boxholm.

SGU har inkommit med ett remissvar där de skriver att Sveriges geologiska undersökning (SGU) har i uppdrag från regeringen sedan 2024 att kartlägga malmpotentiella områden i landet. I regeringsuppdraget ingår undersökning och kartläggning av malmpotentiella områden samt inventering av mineralfyndigheter (inkl. äldre gruvhål). För att underlätta detta uppdrag skulle SGU vilja att det tydligt framgår av reservatsföreskrifterna att denna typ av verksamhet, när den utförs av statlig myndighet, ska tillåtas. Vi anser inte att det är uppenbart att ett sådant undantag finns. Detta undantag skulle vi vilja få in i föreskrifterna för det föreslagna naturreservatet. SGU:s kartläggning innebär i regel kartering av berggrund (viss provtagning och stenknackning), geokemisk provtagning (ca 2 prover per kvadratkilometer) och/eller geofysiska mark- eller flygmätningar. Dessa metoder ger obefintlig eller försumbar skada på mark och omgivning.

Skogsstyrelsen skriver i sitt remissvar att de ställer sig positiva till att naturvärden i området fortsatt skyddas långsiktigt och tillstyrker att naturreservatet bildas enligt presenterat underlag och att skötselplanen antas enligt föreslagen beskrivning. Motiveringen till att tidigare beslut upphävs i

samband med nybildandet förefaller vara välgrundat, med bakgrund av beskrivningen i remissunderlaget. Den föreslagna skötselplanen ger intryck av att vara väl anpassad till reservatets biotoper och bedöms harmonisera med bevarandeplanen för Natuura-2000. Reservatet bedöms inte försvåra pågående skogsbruk på angränsande skogsmark, då dess utbredning överensstämmer med tidigare beslut.

Trafikverket har inga synpunkter men förutsätter att normalt underhåll kan ske av länsväg 589.

Svar har inkommit från Skanova (Telia company) AB som har markförlagda teleanläggningar inom området. Skanova önskar att så långt som möjligt behålla befintliga teleanläggningar i nuvarande läge för att undvika olägenheter och kostnader som uppkommer i samband med flyttning. Skanova behöver ha möjlighet att underhålla ledningar i området och önskar att hänsyn tas till detta.

Remissvar har inkommit från Vattenfall eldistribution som Vattenfall har flera elanläggningar inom området. Kablarnas läge i kartan är osäkert. För att få exakt placering av kablarna behövs en utsättning. De tre nätstationerna som finns inom eller i närheten av området är så kallade stolpstationer som är placerade på luftledningar. Stolpstationerna ska på sikt tas bort och ersättas med stationer som ska stå direkt på marken så kallade markstationer. De nya markstationerna kommer att placeras ungefär där stolpstationerna är placerade men exakt placering är i dagsläget oklart. I samband med nya markstationerna så blir det även nya markförlagda kablar till och från markstation. Med tanke på alla framtida planer så vill Vattenfall att det även läggs till ett undantag från föreskrifterna för nya elanläggningar inom, se nedan. Den ledning som är ur drift kommer att tas bort i samband med projektet när stolpstationerna ersätts med markstationer. Eftersom nya servitut/ledningsrätter inte är tecknade och Vattenfall inte vet exakt placering av nya elanläggningar. Så är Vattenfalls önskemål att det blir ett generellt undantag från föreskrifterna i form av: "Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för underhåll av befintliga och framtida elanläggningar. Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för borttagande av befintliga elanläggningar samt etablering av nya elanläggningar." Kanske ni vill göra ett förtydligande att elanläggningar inkluderar luftledningar, markförlagda kablar samt nätstationer, både stolp- och markstationer. Sedan kan ni ta bort de ledningsrätter och servitut som tillhör Vattenfalls anläggningar, om ni väljer att följa Vattenfalls rekommendation.

Bemötande av remissvar

SGU har framfört önskemål att det ska framgå av reservatsföreskrifterna att undersökning och kartläggning av malmpotentiella områden, när den utförs av statlig myndighet, ska tillåtas. Föreskriftsrätten följer av 7 kap 5 §, 7 kap 6 § och 7 kap 30 § miljöbalken och det är dessa bestämmelser som ger stöd för vilka föreskrifter som är möjliga att meddela. Föreskrifterna får inte innebära längre ingående inskränkningar än vad som behövs men ska beslutas för att de behövs för att uppnå syftet. En potentiell framtida verksamhet så som undersökning och kartläggning av malmpotentiella områden rymms inte inom syftet för reservatsbildningen. Frågor om undantag eller tillstånd att bedriva en verksamhet meddelas i varje enskilt fall efter ansökan av verksamhetsutövaren.

Angående Trafikverkets kommentar kring normalt vägunderhåll av väg 589 framgår det under undantagen till föreskrifterna att befintliga vägar kan underhållas.

Telia Soneras önskemål om att behålla befintliga teleledningar i nuvarande läge samt att kunna underhålla dessa faller inom ramen för undantagen till föreskrifterna.

Gällande Vattenfalls önskemål om att ha ett undantag för att kunna ta bort befintliga elanläggningar samt etablera nya elanläggningar har detta lagts till som en tillståndspliktig åtgärd under beslutets A-föreskrifter.

Övrigt

Natura 2000

Livsmiljöer och arter som är utpekade enligt Natura 2000 ska uppnå eller bevara ett gynnsamt tillstånd, detta innebär att verksamheter eller åtgärder som kan orsaka betydande påverkan på områdets livsmiljöer, och/eller stora arter i området, kräver tillstånd enligt 7 kapitlet 28a § första stycket miljöbalken.

Verksamheter som är direkt förenliga med områdets förvaltning och skötsel kräver inte tillstånd (7 kapitlet 28a §, andra stycket miljöbalken). Åtgärder enligt fastställd skötselplan kan dock kräva tillstånd.

Om verksamheten eller åtgärden kräver en tillståndsprövning ska en specifik miljöbedömning göras. Detta innebär att tillståndsprövningen ska föregås av ett avgränsningssamråd, samt att en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) bifogas ansökan om tillstånd (6 kapitlet 28 § miljöbalken). MKB:n ska belysa hur områdets utpekade livsmiljöer och arter påverkas.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet, se bilaga 4. Sakägare anses ha fått del av beslutet den dag kungörelse om beslutet var införd i ortstidning.

Beslutet gäller från den dag det vunnit laga kraft utom föreskrifter meddelade med stöd av 7 kapitlet 30 § miljöbalken, avdelning C, vilka gäller omedelbart.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av tjänsteförrättande länsrådet Jenny Knuthammar med naturvårdshandläggaren Marika Sjödin som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschefen Marina Verbova, samhällsplaneraren Stanislav Ilic, länsjuristen Anna Isaksson, lantbrukskonsulent Matilda Hansen och antikvarien Malin Svarvar medverkat.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar vi dina personuppgifter

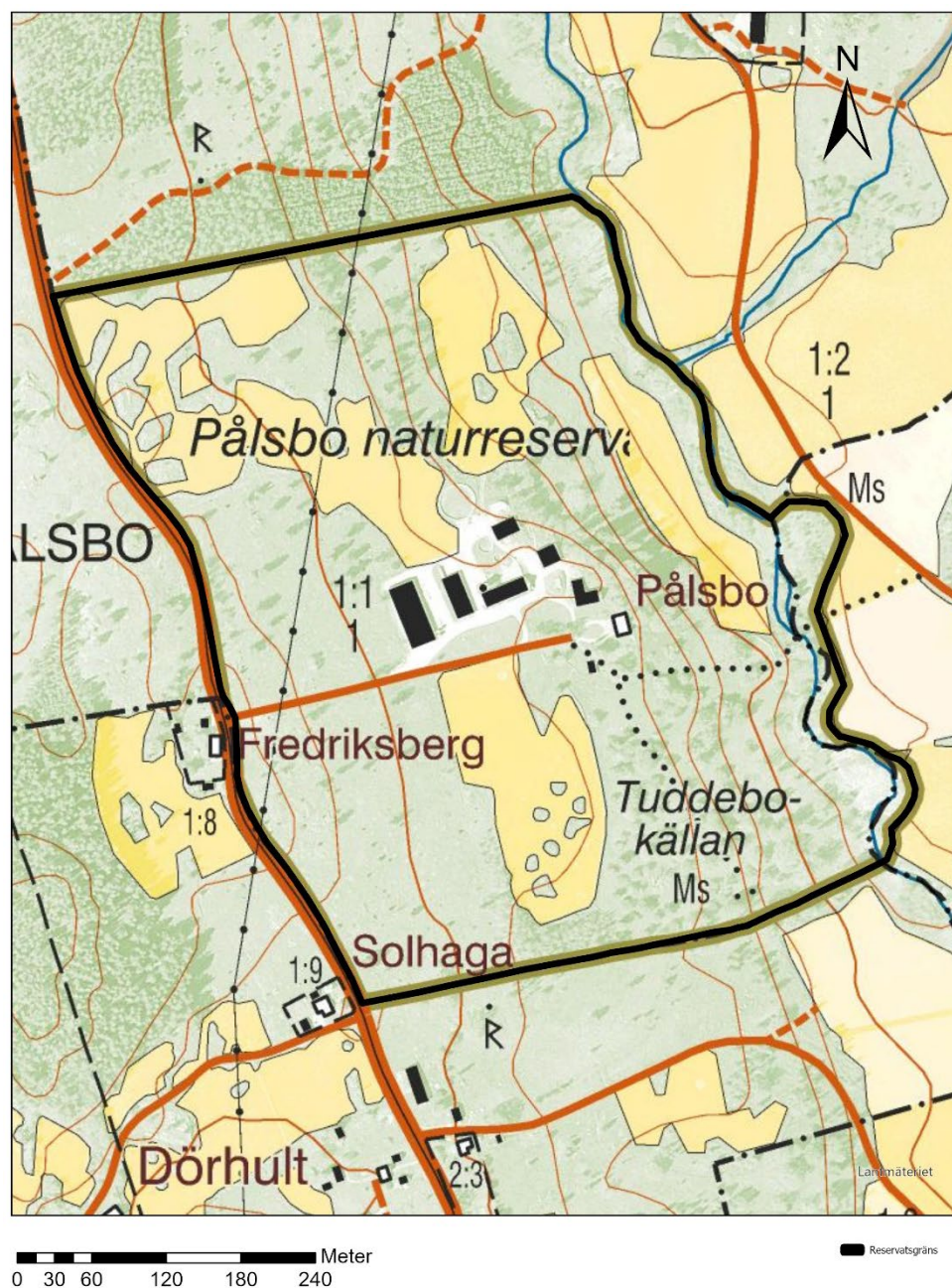
Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Karta med markerade betesmarker och ängsmarker
3. Karta med gårdsmiljön markerad
4. Sändlista (finns hos Länsstyrelsen)
5. Skötselplan

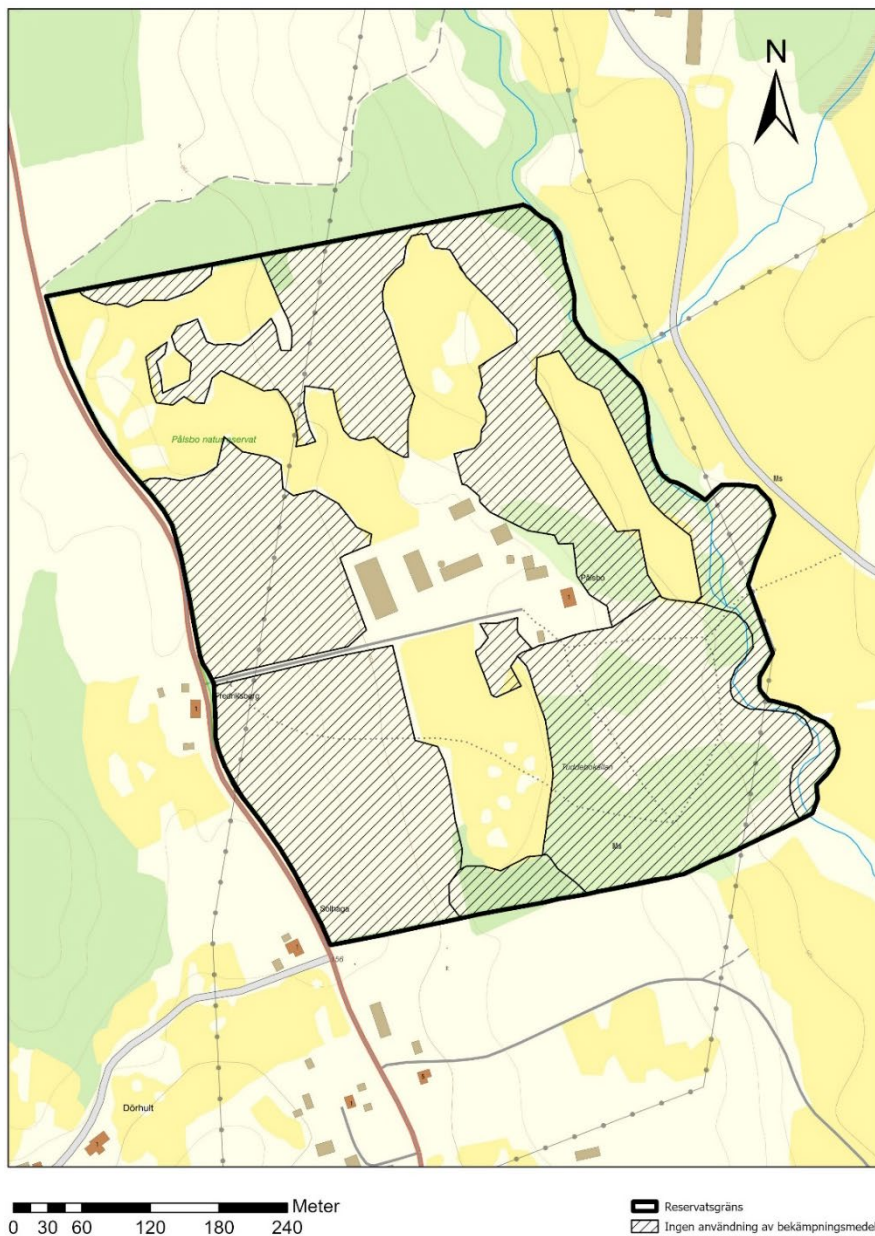
Bilaga 1

Beslutscharta tillhörande beslut om Pålbo naturreservat, NVR-id 2001700. Naturreservatet är avgränsat med heldragen svart linje. © Lantmäteriet geodatasamverkan, © Naturvårdsverket.

Bilaga 2

Karta med betesmarker och ängsmarker markerade med svart raster. Inom markerat område får inte bekämpningsmedel eller gödsel användas, plöjning får inte göras och det får inte heller användas för vinterbete eller plats för stödutfodring av betesdjur. © Lantmäteriet geodatasamverkan, © Naturvårdsverket.

Bilaga 3

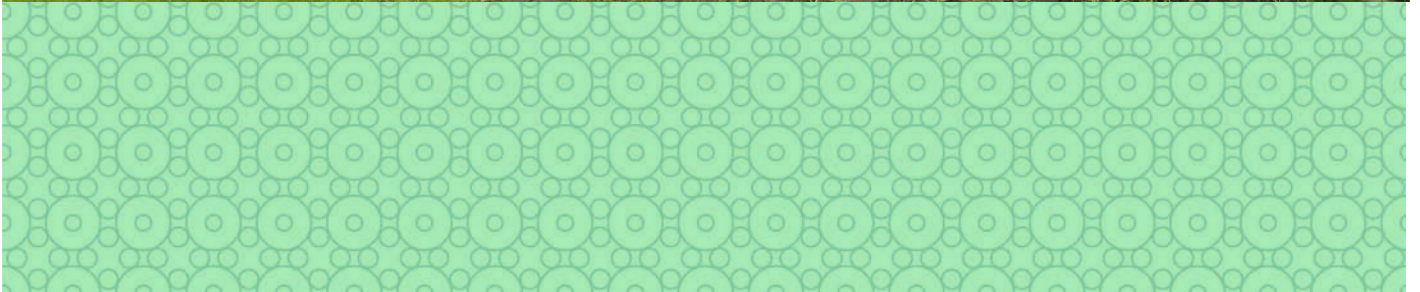
Karta med gårdsmiljön markerad med blå heldragen linje. © Lantmäteriet geodatasamverkan, © Naturvårdsverket.

Skötselplan för Pålsbo naturreservat

Fastställd 2024-09-20

Bilaga 5

511-19373-23

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Skötselplan för naturreservatet Pålsbo

Fastställd 2024-09-20

Meddelande	Skötselplanen gäller utan tidsbegränsning. En översyn bör göras senast inom 10 år för att bedöma behovet av revidering. Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen 2023. Planförfattare har varit Marika Sjödin och Olle Jonsson september 2024.
Kontakt	Enheten för skötsel av skyddad natur, Länsstyrelsen Östergötland, 010-223 50 00
Webbplats	www.lansstyrelsen.se/ostergotland
Fotografier	Länsstyrelsen
Kartmaterial	© Lantmäteriet

© Länsstyrelsen Östergötland 2024

Länsstyrelsen Östergötland
Östgötagatan 3, 581 86 Linköping
Växel: 010-223 50 00
E-post: ostergotland@lansstyrelsen.se

lansstyrelsen.se/ostergotland

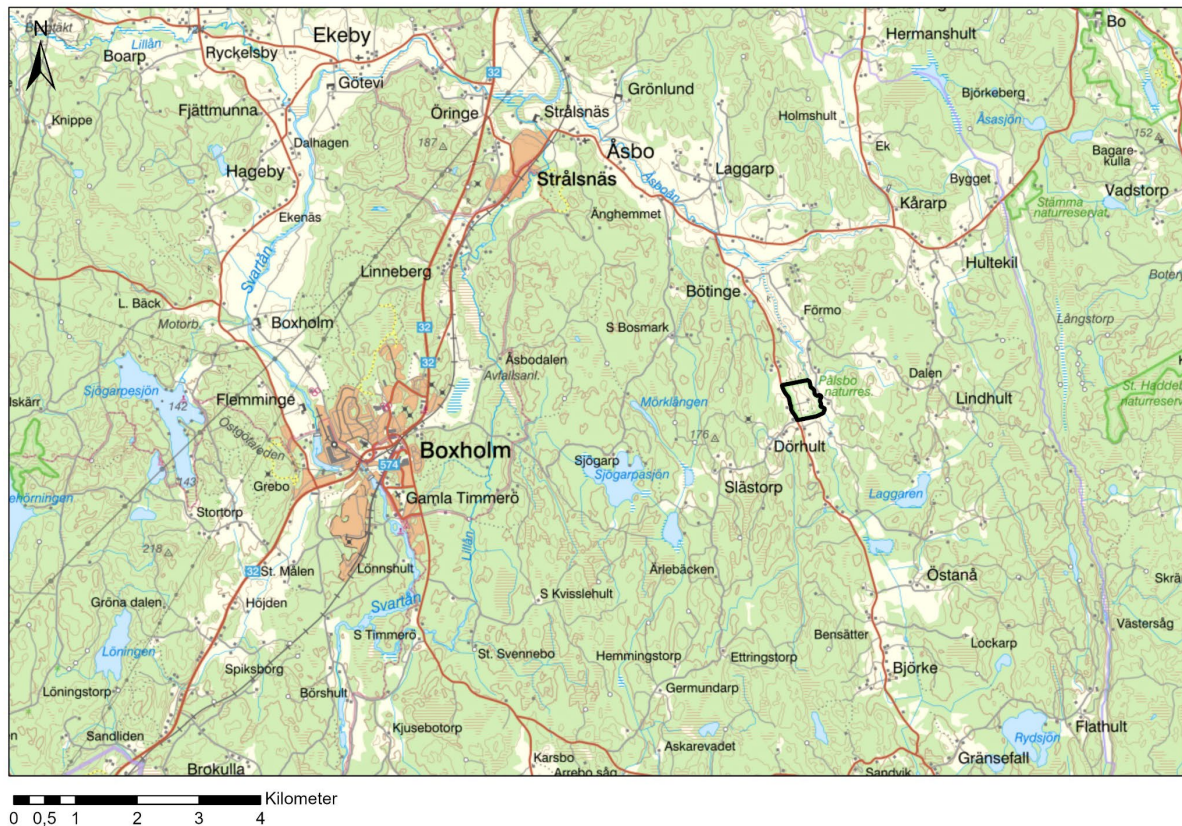
Innehåll

Innehåll	3
Allmän beskrivning	4
Syfte, föreskrifter och skäl för beslut	5
Beskrivning av reservatet	5
Plandel	14
Syfte med naturreservatet	14
Disposition och skötsel av mark	15
Skötselområden	16
Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	23

Allmän beskrivning

Administrativa data om naturreservatet

Reservatets namn	Pålsbo naturreservat	
NVR-id	2001700	
Beslutsdatum	2024-09-20	
Län	Östergötland	
Kommun	Boxholm	
Areal	Total areal	27,8 hektar
	Land	27,8 hektar
	Vatten	0 hektar
	Produktiv skog	6,0 hektar
Naturtyper enligt Natura 2000, med naturtypskod	Silikatgränsmarker (6270)	7,5 hektar
	Fuktängar (6410)	1,4 hektar
	Slåtterängar i låglandet (6510)	4,5 hektar
	Hällmarkstorrängar (8230)	0,3 hektar
	Trädklädd betesmark (9070)	1,5 hektar
	Kalkkärrsgrynsnäcka (1030)	-
Prioriterade bevarandevärden	Ängs- och betesmarker, hällmarkstorrängar, fuktängar, vattendrag Kärlväxter, insekter Hävdad mark Övriga kulturhistoriska lämningar i form av minnesmärke Åsbo 48:1, källa med namn (Tudebokällan) 48:2 och minnesten 167:1 -	
Naturtyper		
Arter/grupper		
Strukturer		
Kulturmiljöer		
Friluftsliv		
Övrigt	Området är beslutat Natura 2000-område, kod SE0230038, SCI/SAC	
Fastighet	Pålsbo 1:1 och Sättra 1:1 (privatägda)	
Förvaltare	Länsstyrelsen Östergötlands län	
Lägesbeskrivning	Cirka 6 kilometer sydost om Åsbo på Åsbodalens västra sluttning	
Vägbeskrivning	Väg 32 från Boxholm mot Mjölby, efter 4 kilometer höger mot Västra Harg. Efter drygt 7 kilometer höger vid trevägskorsning där det är skyltat Pålsbo, efter 3 kilometer finns naturreservatet.	

Karta 1. Pålbo naturreservat ligger cirka 5 kilometer sydost om Åsbo kyrka och utmed Åsboån.

Syfte, föreskrifter och skäl för beslut

Se skötselplanens plandel, eller reservatsbeslutet.

Beskrivning av reservatet

Översiktlig beskrivning

Området karaktäriseras av ett äldre odlingslandskap med artrika ängs- och betesmarker. I öster ligger Åsboån. Vid Tuddebokällan, i naturreservatets sydöstra hörn, finns en minnessten över nationalskalden Per Daniel Amadeus Atterbom som föddes och växte upp i Pålbo.

Historisk och nuvarande markanvändning

I omgivningarna runt Pålbo finns gravfält, ensamliggandestensättningar, skålgropar och stensträngar som visar på odling i området från förhistorisk tid. Av den geometriska kartan från 1638 framgår att gårdens ursprungliga namn är Pålbo. Här fanns tre åkergården, vilka innehöll såväl ångar som åkrar. På gården fanns även ett gärd utan åkrar, ett så kallat änggärde. År 1788 omfattade ängsmarken 55 tunnland, ett tunnland är ungefär 0,5 hektar. Det gick ett tunnland åker på sju tunnland äng.

Mellan åren 1638 och 1788 expanderade åkern på den bättre ängsmarkens bekostnad och ängen expanderade på betesmarkens bekostnad.

Att ha ett änggärde vid sidan av åkergårderna var av stor vikt. Här kunde kreaturen släppas på efterbete redan efter höbärgningen. I de besådda åkergårderna fick efterbetet vänta tills säden var bärgad. Det skiftesbruk som tillämpades vid Pålsbo var så kallat tresäde, vilket innebar att ett av åkergårderna varje år var i träda. På gårdar med brist på betesmark, vilket sannolikt var fallet på Pålsbo, nyttjades det trädade gårdets åkrar och ängar för bete hela året.

Stor del av ängsmarken beskrivs år 1788 som:

hårdvall, större delen med vacker björk beväxt, utmed ån slät kärrvall.

I den numera ek-hassel dominerade delen av storängen finns enstaka, mycket gamla björkar kvar som minnen från den forna björkdominerade ängen. Björkhagarna i västra delen av reservatet beskrivs år 1788 som *Backvallar i Gärdena nog stenbundne med vacker björkskog*. Björken, som trädslag, har därför haft mycket lång kontinuitet i området. Merparten av björkarna avverkades dock i slutet av 1990-talet.

De öppna delarna av Storängen har hävdats kontinuerligt genom slåtter. Under 1970-talet återupptogs slåttern även i den lövbärande delen av ängen. Under ett par år i början på 1980-talet slogs dock endast delar av den lövbärande ängen.

Skalden Per Daniel Amadeus Atterbom har gjort Pålsbo och Åsbodalen berömd genom sin diktning. Han föddes vid Pålsbo år 1790. Minnesstenar har rests vid Tuddebokällan och vid den så kallade Atterbomseken i reservatets östra del.

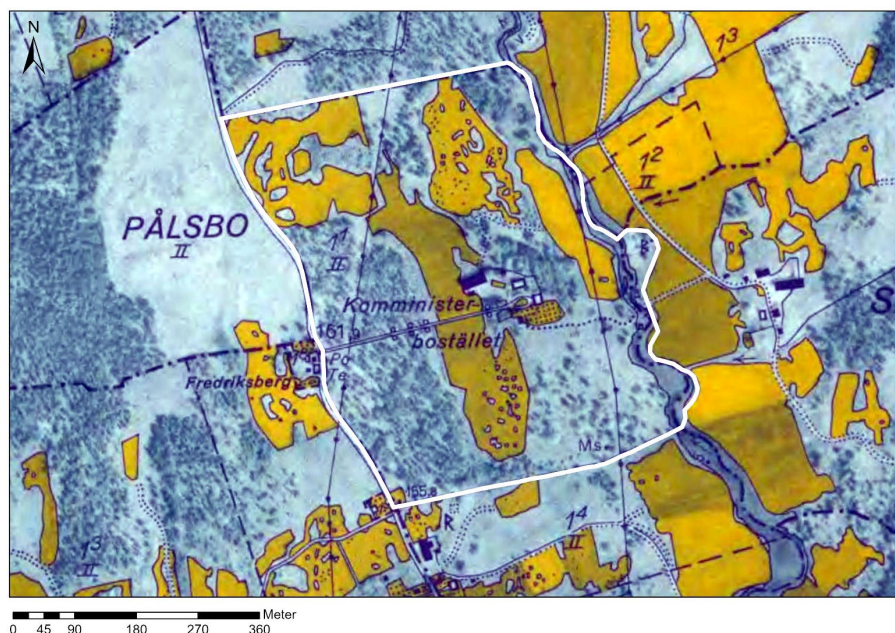
Markanvändningen i dag utgörs av hävd genom bete och slåtter samt åkerbruk. Pålsbo gård består av mangårdsbyggnad, flygelbyggnad, garage, källare och ekonomibyggnader. Gården drivs idag som ett modernt jordbruk med mjölkproduktion i relativt nya byggnader. Det finns en utmaning i att kombinera skötseln av ett ålderdomligt odlingslandskap med en relativt storskalig jordbruksdrift. Förutom de moderna jordbruksbyggnaderna finns en gårdsmiljö med äldre bebyggelse.

Karta 2. Karta från år 1789. Kartan visar att åkermarken brukades i tresäde, som är ett gammalt system inom jordbruket, vilket innebar att åkermarken delades in i tre gårdar. Ett av gårdarna får ligga i träda medan de övriga två brukades för säd, dessa skiftas sedan varje år.

Karta 3. Häradsekonomska kartan från åren 1868-77. Observera att kartan är aningen förskjuten i förhållande till reservatet. Svagt gröna områden är slätterängar och gula är åkrar. Ringar är marker dominerade av lövträd och stjärnor är dominerade av barrträd.

Karta 4. Ekonomisk karta från 1946 med ett flygfotografi i bakgrunden.

Områdets bevarandevärden

Biologiska bevarandevärden

I ängsmarkens sluttning springer grundvattnet fram i form av den sägenomspunna Tuddebokällan. Här finns hävdgynnade arter som svinrot, hartmansstarr, loppstarr, fläcknycklar, smörbollar, darrgräs, slätterfibbla och många andra hävdgynnade arter. Vid Pålbo finns också flera betesmarker med en rik flora, exempel på hävdgynnade arter i betesmarkerna är kattfot, jungfrulin, blåsuga, darrgräs, solvända, svinrot, ängsvädd och smörbollar. Delar av betesmarkerna är fuktiga med en starrvegetation. Fuktängen på östra sidan av ån har arter som tyder på hög kalkhalt. Atterbom har gett namn åt den grova eken som finns på Åsboåns östra sida. Ekarna hyser flera sällsynta arter som exempelvis gul dropplav och ekspik.

Fjärilsfaunan inventerades i ängsmarken under år 2011 och 25 arter noterades. Flera rödlistade arter finns på området, violettekantad guldvinge samt bredbrämad bastardsvärmare. Violettekantad guldvinge finns framförallt på frisk till fuktig mark och larverna lever på ängssyra. Bredbrämad bastardsvärmare har röd- och skogsklöver som värdväxter och är beroende av en rik blomning av väddarter för sitt nektarsök. Båda arterna gynnas av slätterängsskötsel. Ytterligare två rödlistade bastardsvärmare, smalsprötad och mindre, noterades i omgivningarna. En intressant art som också finns noterad i reservatet är ängsmetallvinge.

Tabell 1. Naturvårdsintressant arter i Pålsbo naturreservat.

ART	VETENSKPLIGT NAMN	KATEGORI	LIVSMILJÖ
MOLLUSKER			
Kalkkärrsgrynsnäcka	<i>Vertigo geyeri</i>	NT, N2000, ÅGP	Rikkärr och kalkfuktängar
INSEKTER			
Mindre bastardsvärmare	<i>Zygaena viciae</i>	NT	Blomrika vägkanter, hagmarker
Smalsprötd bastardsvärmare	<i>Zygaena osterodensis</i>	NT	Skogsängar, bryn, vägkanter, kalkpåverkad mark
Violettkantad guldvinge	<i>Lycaena hippothoe</i>	NT	Frisk ängsmark med årlig slåtter
Ängsmetallvinge	<i>Adscita statices</i>	NT	Öppna blomrika marker
FÅGLAR			
Buskskvätta	<i>Saxicola rubetra</i>	NT, F	Odlingslandskap, fuktigare miljöer
Gröngöling	<i>Picus viridis</i>	NT, F	Trädklädda betesmarker, lövskog
Gulsparr	<i>Emberiza citrinella</i>	VU, F	Odlingslandskap, trädklädda betesmarker
Hussvala	<i>Delichon urbicum</i>	VU, F	Öppnare marker och vattendrag
Nötkråka	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	NT, F	Hassellundar, trädklädda betesmarker
Stare	<i>Sturnus vulgaris</i>	VU, F	Odlingslandskap, trädklädda betesmarker
Tornseglare	<i>Apus apus</i>	VU, F	Öppnare marker och vattendrag
Ängsplärka	<i>Anthus pratensis</i>	NT, F	Betesmarker, strandängar, vall
KÄRLVÄXTER			
Slättegubbe	<i>Arnica montana</i>	VU	Välhävdad betes/hagmark
Loppstarr	<i>Carex pulicaris</i>	NT	Fuktig mager mark, starkt kalkgynnad
Slätterfibbla	<i>Hypochaeris maculata</i>	NT	Välhävdad betes/hagmark
Hartmansstarr	<i>Carex hartmanii</i>	VU	Fuktängar och kärrkanter, kalkgynnad
Svinrot	<i>Scorzonera humilis</i>	NT	Välhävdad betes/hagmark
Källblekvide	<i>Salix hastata</i> subsp. <i>vegeta</i>	VU	Kalkfuktängar och rikkärr
Ljus solvända	<i>Helianthemum nummularium</i> subsp. <i>nummularium</i>	NT	Välhävdad betes/hagmark
Ängsstarr	<i>Carex hostiana</i>	NT	Rikkärr och kalkfuktängar
LAVAR			
Almlav	<i>Gyalecta ulmi</i>	VU	Bark av gamla ädellövträd
Brunskaftad blekspik	<i>Sclerophora farinacea</i>	VU	Bark av gamla lövträd
Rödbrun blekspik	<i>Sclerophora coniophaea</i>	NT	Bark av gammal ek
Ekspik	<i>Calicium quercinum</i>	VU	Bark av gammal ek
Gul dropplav	<i>Cliostomum corrugatum</i>	NT	Bark av gammal ek
SVAMPAR			
Ängsfingersvamp	<i>Clavulinopsis corniculata</i>	I	Välhävdade gräsmarker
Vit vaxskivling	<i>Hygrocybe virginea</i>	I	Välhävdade gräsmarker

Tabell 2. Förklaring kategorier i tabell 1.

KATEGORI	FÖRKLARING
I	Indikatorart för hävdade marker
NT	Rödlistad som nära hotad
VU	Rödlistad som sårbar

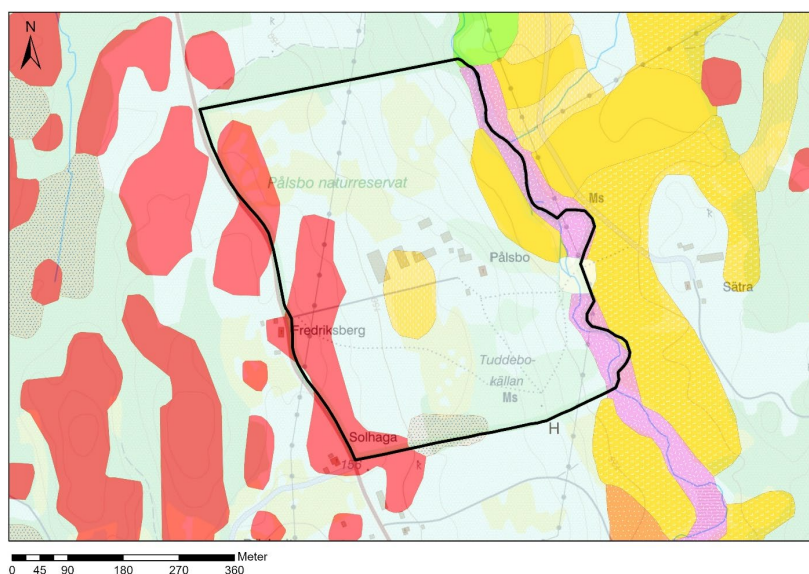
N2000	Ingår i EU:s art- och habitatdirektiv
ÅGP	Ingår i åtgärdsprogram

Bild 1. Jungfrulin och ängsfingersvamp, två hävdgynnade arter.

Geologiska bevarandevärden

Berggrunden i området består av granit i huvudsak så kallad Växjögranit och fin- och medelkornig granit. Uppstickande berghällar finns nära vägen i västra delen av reservatet. Den helt dominerande jordarten inom naturreservatet är sandig-moig morän. Utmed tillfartsvägen till Pålsbo gård finns ett område med postglacial grovlera och utmed Åsboån förekommer glaciala leror och svämsediment. Mindre partier med organogena jordarter finns söder om åkermarken i södra kanten av naturreservatet. I nedre delen av sluttningen sipprar kalkpåverkat grundvatten fram och här finns också den berömda Tuddebokällan.

Karta 5. Jordsartskarta. Rött visar på berg i dagen, mörkt gult med ljusa prickar på glacial silt, mörkt gult är glacial lera, ljus brunt med blå prickar är kärrtorv och rosa visar på svämsediment och lersilt. I övrigt består marken i reservatet av sandig morän.

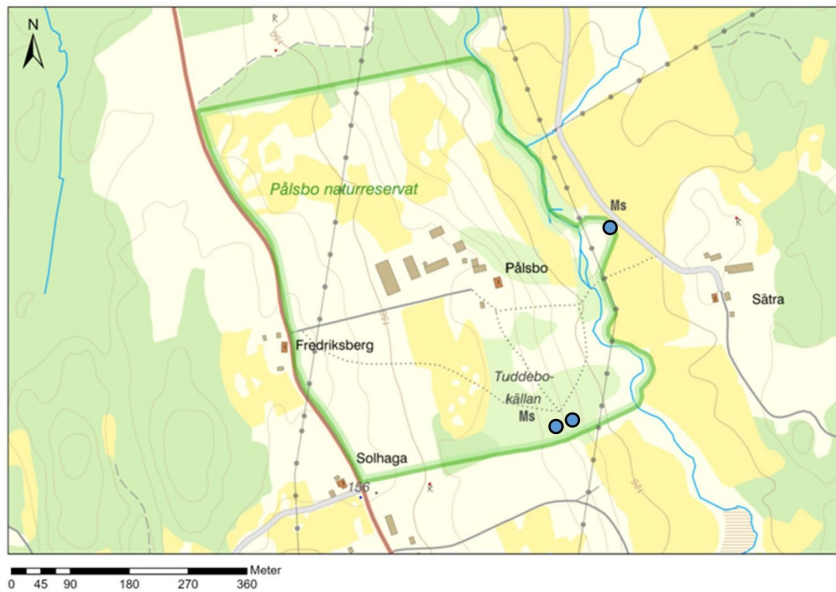
Kulturhistoriska lämningar

Flera kulturhistoriska lämningar är registrerade inom naturreservatet:

- Åsbo 167:1, som är minnessten där ena sidan är försedd med imålad inskription som lyder: Den av P D A Atterbom besjungna eken. Åsby hembygds- och Fornminnesförening reste stenen år 1936
- Åsbo 48:1, som är en minnessten med inskription inhuggen på en sida som lyder: Och fyrtumshöga älvor, glindrande av silverskir framhoppande till ringdans, än omkring eken på hinsidan kvarnen, än kring den blomsterkyssta Tuddebokällan. O ljuva källa, du ännu dem speglar men ack för andra barn- för mig ej mer! / Ur minnesrunor / Åsbo Hembygds- och Fornminnesförening reste stenen år 1936 till P D A Atterboms minne
- Åsbo 48:2, som är en källa med namn.

Bild 2. Minnesstenen vid Tuddebokällan.

Karta 6. Kända forn- och kulturlämningar i Pålbo naturreservat markerade med blåa punkter.

I den händelse okända forn- eller kulturlämningar påträffas ska skydd och hänsyn till dessa tillgodoses samt anmälan till Enheten för kulturmiljö vid Länsstyrelsen göras. Fornlämningar skyddas av kulturmiljölagen.

Natura 2000

Områdestyp

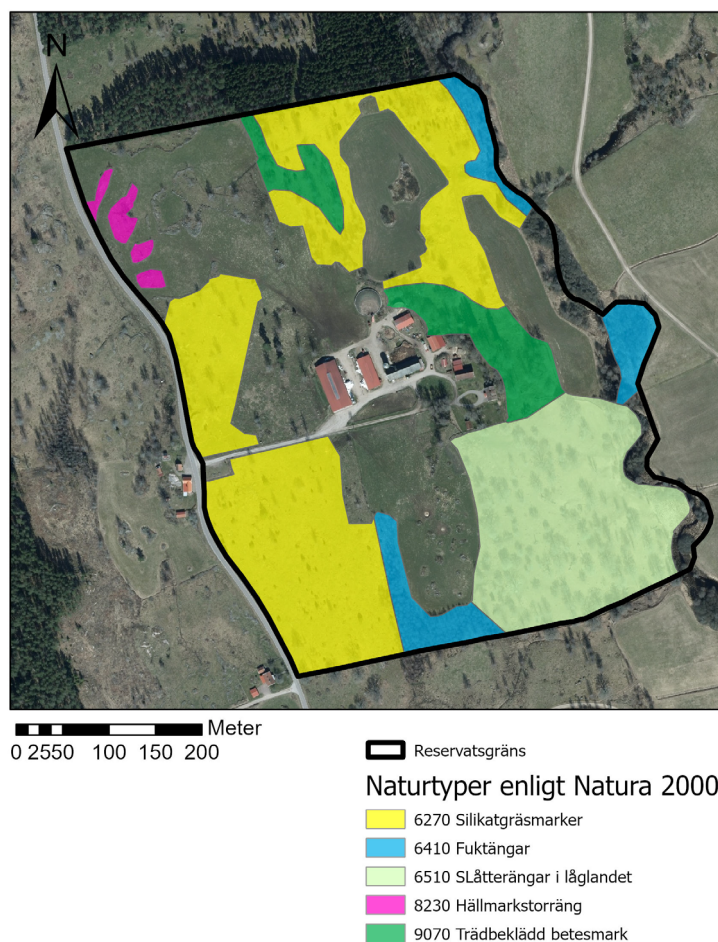
Reservatet är ett SAC-område (special area of conservation) enligt Art- och habitatdirektivet; Regeringsgodkänt.

Bevarandeplan

Till varje Natura 2000-område ska det finnas en bevarandeplan. Bevarandeplanen för Pålbo äng (SE0230038) är från 2018 och redovisar ingående naturtyper och arter.

Bevarandemål för naturtyperna anges under respektive skötselområde.

Utpekade naturtyper och arter	Regeringsgodkänd areal (hektar)
6270 Silikatgräsmarker	7,5
6410 Fuktängar	1,4
6510 Slätterängar i låglandet	4,5
9070 Trädklädd betesmark	1,5
8230 Hällmarkstorrängar	0,3
1030 Kalkkärrsgrynsnäcka, <i>Vertigo geyeri</i>	-

Karta 7. Indelning av naturtyper enligt Natura 2000 i Pålbo naturreservat. I den östligaste enklaven av naturtypen 6410 ingår ca 0,2 ha Rikkärr (7230) vilket bör anges vid revision av natura 2000-området och dess bevarandeplan.

Källuppgifter

Artportalen ArtDatabanken. 2023.

Jordbruksverket. 2022. Ängs- och betesmarksinventeringen.

Lanmäteriet. Magnet I, 1788. Beskrifning till Chartan öfver Pålbo.

Länsstyrelsen Östergötlands län. 1989. Pålbo naturreservat.

Länsstyrelsen Östergötlands län. 2018. Bevarandeplan för Natura 2000-området Pålbo äng SE0230038. Dnr 511-7221-18.

Sveriges Geologiska undersökning (SGU). 2022. Jordartskartan och berggrundskartan.

Vattenmyndigheterna. 2022. Viss. Vatteninformation Sverige.

Riksantikvarieämbetet, Kulturmiljöregistret Fornsök

Edlund, J. 2011. Naturvärdesinventering av 257 vattendrag i Östergötland. Länsstyrelsen Östergötland, rapport 2011:12.

Plandel

Syfte med naturreservatet

Syftet med Pålsbo naturreservat är vidmakthålla ett gammalt odlingslandskap och bevara hagarnas och slåtterängens rika flora och fauna. I syftet ingår att bevara biologisk mångfald, samt vårda, bevara och återställa värdefulla naturmiljöer. Områdets kulturpräglade naturmiljöer som trädklädd betesmark, öppna betesmarker, fuktängar och slåtteräng med dess ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras och vid behov återställas. Syftet med naturreservatet är även att utpekade livsmiljöer och arter enligt Natura 2000 ska uppnå eller bibehålla ett gynnsamt tillstånd. Syftet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av område för friluftslivet.

Syftet ska nås genom att naturreservatets höga naturvärden utvecklas genom naturvårdande skötsel som hävd genom bete och slåtter, gynnande av gamla, grova eller senvuxna lövträd och dess efterföljare samt främjande av bryn. Beskärning och hamling av lövträd kan bli aktuellt liksom småskaliga åtgärder för hotade arter. Kulturhistoriska värden sköts och tillgängliggörs. Hydrologisk restaurering och andra restaureringsåtgärder i och kring Åsboån kan bli aktuella. För att nå syftet för friluftslivet kan anordningar för friluftslivet bli aktuella.

Disposition och skötsel av mark

Naturreservatet ska skötas med försiktiga åtgärder med syftet att bevara områdets särpräglade natur med dess flora och fauna genom att:

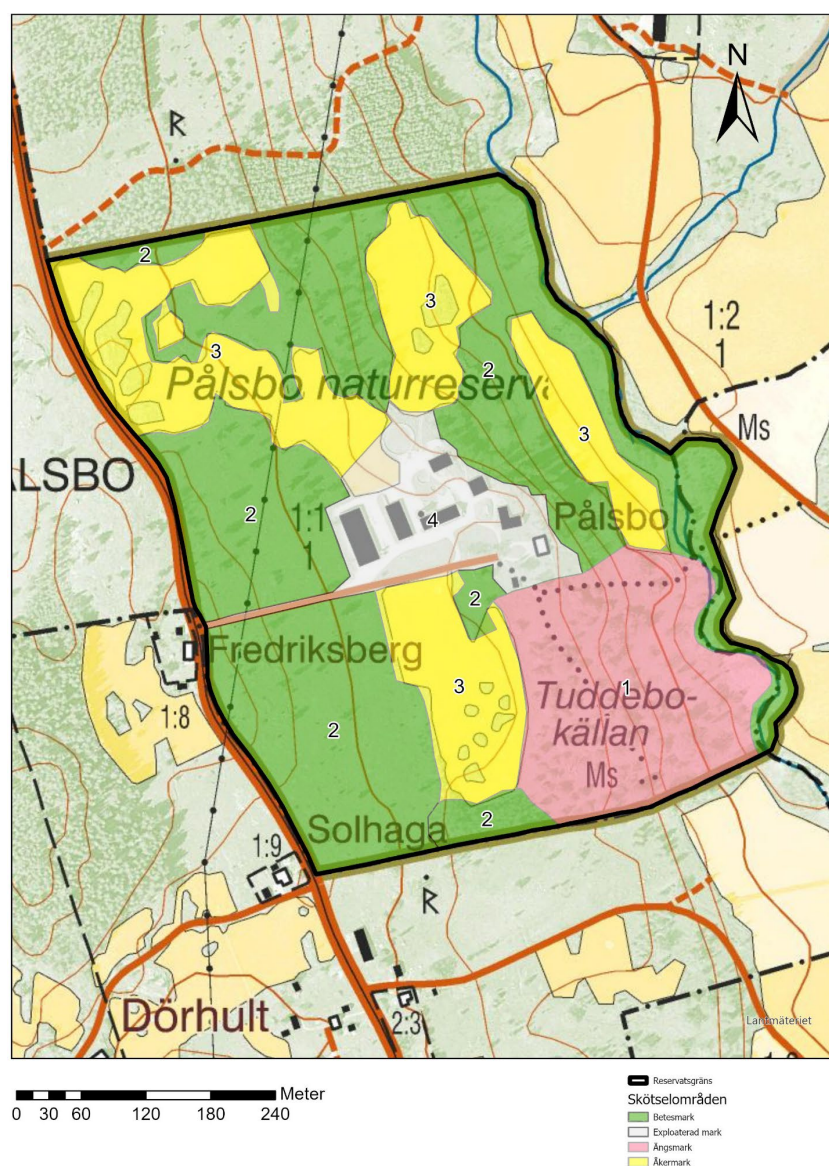
- Bete och/eller slåtter av hävdgynnade marker.
- Död ved ska lämnas om det inte utgör hinder för hävden, då kan den flyttas till en mer lämplig plats inom reservatet. Röjd igenväxningsvegetation kan brännas.
- Småskaliga riktade åtgärder för hotade arter så som småskalig markstörning, holkar, sandbäddar för pollinerare.
- Grova vidgreniga äldre träd kan friställas för att få solbelysta stammar, röjning, markstörning, fällning av yngre träd samt beskärning och hamling av lövträd. Blommande träd och buskar samt föryngring av efterträdare till de gamla lövträden främjas.
- Hydrologisk restaurering och eventuellt andra restaureringsåtgärder i och kring Åsboån.
- Skulle invasiva eller andra, för reservatet, främmande arter bli ett problem sett utifrån naturreservatets syfte kan detta hanteras och bekämpas på lämpligt sätt utifrån rådande kunskapsläge och erfarenheter.
- Fornlämningar och kulturhistoriska lämningar ska skötas på ett sådant sätt att lämningen bevaras. I den händelse okända fornlämningar eller kulturlämningar påträffas ska skydd och hänsyn till dessa tillgodoses, samt anmälan till Länsstyrelsens enhet för kulturmiljö göras.

Se vidare under respektive skötselområde.

Skötselområden

Reservatet är indelat i 5 skötselområden:

1. Ängsmark
2. Betesmark och Åsboån
3. Åkermark med åkerholmar och odlingsrösen
4. Gårdsmiljö och tomtmark
5. Anordningar för friluftslivet (ej i karta)

Karta 6. Skötselområden i reservatet. Vattendraget, Åsboån, ingår i skötselområde 2.

Skötselområde 1, Ängsmark

Areal: 4,5 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000: Slåtterängar i låglandet – 4,5 hektar

Beskrivning

I den södra delen av skötselområdet finns ett trädskikt med ek, men även med inslag av asp och björk. I buskskiktet finns hassel. I det fuktigare partiet nedanför Tuddebokällan finns även inslag av ask. I fuktigare partier förekommer älgört och rikligt med blommande smörbollar. I några större gläntor framför allt i västra kanten av området finns mindre partier med tät grässvål och inslag av slåtterväxter som slåttergubbe och svinrot. Södra delen utgör en stor del av ängsgärdet år 1788. Området beskrivs då *”Storängen, hårdvall, större delen med vacker björk beväxt, utmed ån slät kärrvall”*.

Norra delen av skötselområdet utgörs av en näst intill helt öppen äng. Här finns endast enstaka björkar och i norra kanten någon stor ek och lind. Den mest värdefulla delen är den öppna sidlänta sluttningen nära Åsboån. Den hålls ständigt fuktig av utsipprande kalkpåverkat grundvatten. Vegetationen är här artrik och innehåller flera ovanliga växtarter. Vegetationen domineras av sparsamt blommande smörbollar. Vanliga är också lundstarr, hirsstarr, ormröt och svinrot. Fläckvis finns stagg, hartmansstarr och ängsstarr. Några arter som ger ängen stark identitet är loppstarr och slåttergubbe.

Bild 3. Del av slåtterängen i skötselområde 1.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Slåtter präglar gräsmarken som är i gott bevarandetillstånd. Träd och buskar utgör ett måttligt inslag. På de öppna markerna är ansamlingen av förna måttlig. Ljustillgången är säkrad och senblommande örter har möjlighet att sätta frö. Buskar och träd, särskilt bärande och blommande arter förekommer och det finns typiska arter av hävdgynnade kärlväxter. Rödlistade arter i synnerhet och andra arter i allmänhet, som är knutna till eller beroende av slåttade marker ska så långt som möjligt fortleva på lång sikt och helst öka i utbredning eller populationsstorlek.

Åtgärder

- Årlig hävd, med slåtter (för hand eller motormanuellt), fagning, efterbete och höbärgning inom hela skötselområdet. Fagningen bör ske i slutet av april eller i början av maj. Då räfsas kvistar och grenar bort från ängen. Slåttern ska påbörjas tidigast i mitten av juli. Det slagna gräset ska tas bort från ängen efter att ha torkat. Det är viktigt att gräset får torka på ängen för att frön från särskilt annuella växtarter ska spridas på ängen.
- Rökning av igenväxningsvegetation.

Skötselområde 2, Betesmark och Åsboån

Areal: 13,5 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000: Silikatgräsmarker naturtypskod 6270 – 7,5 hektar, fuktängar naturtypskod 6410 – 1,4 hektar, trädklädd betesmark, naturtypskod 9070 – 1,5 hektar

Beskrivning

Betesmarkerna i reservatet har skiftande karaktär med både torra och friska marker. Till en mindre del består betesmarken här av åkrar som nu är igenlagda till bete medan vissa delar har ett trädskikt av björk. Området beskrivs år 1788 som *”Backwallar i Gärdena nog stenbundne med vacker björkskog”*. Öster om gården finns en betesmark på frisk mark med ett relativt slutet blandbestånd av björk, asp, lind och gran. Öster om Åsboån finns även en mycket grov ek kallad Atterbomseken.

Bild 4. Atterbomseken

Bland de starkt hävdgynnade arterna finns bland annat kattfot, svinrot, ängsviol, slättergubbe, stagg, jungfrulin, blåsuga och smörbollar.

I närheten av gårdsmiljön finns en mindre damm.

I skötselområdet ingår även Åsboån med sina strandzoner. Vattendraget har biotopkarterats genom BIS (biologisk inventering av sötvattenmiljöer) under 2008 och där framgår det att ån utgör en värdefull naturmiljö med få motsvarigheter i länet. Värdet betingas främst av att vattendraget är ovanligt opåverkat av fysiska ingrepp och hyser en stor variation av naturliga vattendragsmiljöer. I de nedre områdena dominerar lugnflytande partier kantade av fuktängar och vissa delar är blockrika. Vegetationen består bland annat av olika starrarter och gräs samt blommande örter. Längst i öster utmed ån finns en fuktäng med rik flora så som hirsstarr, blekstarr, harstarr, darrgräs, gökblomster och kråklöver. Man har även funnit den sällsynta kalkkärrsgrynsnäckan i de rikare delarna. I buskskiktet finns spridda sälgbuskar. Nära bron finns en lövträdsdunge. Norra delen är nästan helt igenvuxen med bladvass och det pågår en generell igenväxning av åns kantzoner. Åsboån hade under 2022 måttlig status och ska ha god ekologisk status till 2027. Den har fått måttlig status med anledning av grävningar eller andra ändringar av vattendraget, eller i anslutning till vattendraget. I biotopkarteringen framgår det att det finns ett vandringshinder i form av stockar och block som har placerats uppströms träbron. Hindret bedömdes som passerbart för starksimmande arter men som ett partiellt eller definitivt hinder för svagsimmande arter. I ån har öring, lake, gädda, mört och abborre noterats.

Bild 5. Åsboån (nedanför träbron) under höga flöden i mars.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Skötselområdet utgörs av välhävdade naturbetesmarker med liten-måttlig förnaackumulation, naturlig artsammansättning och mark med naturlig näringsstatus.

De trädklädda betesmarkerna har ett individ- och artrikt fältskikt av typiska och karaktäristiska kärlväxter. Trädsiktet här och i hela skötselområdet är olikåldrigt och flerskiktat, med ett stort inslag av äldre träd, samtidigt förekommer viss föryngring. Ädellövträd dominerar och andra viktiga trädarter som tillsammans utgör ett måttligt

till påtagligt inslag i betesmarken är tall, björk, asp, vildapel, rönn, sälg och al. Det finns god-riklig förekomst av grov och solbelyst död ved till exempel torrträd, hålträd, liggande stockar, samt enstaka rishögar. Buskskiktet är artrikt med ett måttligt till rikligt inslag av hassel och nypon.

I silikatgräsmarkerna förekommer träd och buskar som enstaka eller utgör ett måttligt inslag. Mindre ytor med blottad mark kan förekomma.

I fuktängarna förekommer endast enstaka träd och buskar. Fuktängarna har en så ostörd hydrologi som möjligt med naturliga vattenståndsvariationer. Avvattnande eller tillrinnande diken eller djupa körspår som medför negativ påverkan saknas. Kalkkärrsgrynsnäckan och dess livsmiljö i rikkärret har ett gott bevarandetillstånd. Åsboån har en naturlig hydrologi.

Åtgärder

- Årlig hävd genom bete och/eller slätter. Åtgärder kan behöva tas för att skydda värdefulla träd från betesskador. I dagsläget betas det inte öster om Åsboån men det vore gynnsamt för områdets naturvärden om detta kan betas eller på annat sätt hävdas. Rikkärret på denna sida ska skötas med slätter och röjning om inte bete kan ske.
- Röjning av igenväxningsvegetation men tillåt även en viss föryngring av både ädellöv, triviallöf, blommande träd och buskar. Föryngringen får dock inte bli så stor att den försvårar bete eller slätter. Föryngring kan främjas genom att exempelvis betesfreda kring lämpliga trädplantor.
- Eventuella restaureringsåtgärder för att återskapa fuktängar och rikkärr vid främst Åsboån. Detta är särskilt angeläget för rikkärret öster om ån där exempelvis bearbetning av de högvuxna tuvorna kan göras.
- Utred om vandringshindret som är dokumenterat genom BIS behöver åtgärdas. Enligt biotopkarteringen bör det kunna göras för hand. Observera att en kulturhistorisk utredning kan behöva göras innan praktiska åtgärder genomförs.
- Om behov uppstår kan naturvårdande åtgärder göras i dammen som ligger strax söder om gårdsmiljön, exempelvis hindrande av igenväxning.

Bild 6. Gamla ekar i betesmarken.

Skötselområde 3, Åkermark med åkerholmar och odlingsrösen

Areal: 7,0 hektar åkermark, 0,3 hektar hållmarkstorrängar (åkerholmar)

Naturtyp enligt Natura 2000: Hållmarkstorrängar, naturtypskod 8230 – 0,3 hektar

Beskrivning

Skötselområdet består av åkermark som i den nordvästra delen av naturreservatet även har åkerholmar som utgörs av hållmarkstorrängar. Åkern i den här delen av reservatet har tagits upp efter 1788. På hållmarkstorrängarna finns växtsamhällen med torktåliga arter av kärlväxter, lavar och mossor. Hållarna är tidvis mycket torra och har ett tunt, fläckvist förekommande jordtäckte som högst täcker halva av ytan. Kärlväxter som fetbladsväxter, styvmorsviol, tjärblomster, bergglim och mandelblom karaktäriserar naturtypen hållmarkstorrängar. Det finns även odlingsrösen i och i anslutning till åkermark i reservatet.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Åkermarkerna betas, slåttas eller brukas med normalt åkerbruk eller för att ta vall. Odlingsrösen, andra kulturlämningar och flikiga former är bevarade och sköts för att inte växa igen. Hållmarkstorrängen hävdas regelbundet och minst halva naturtypen består av blottat berg. Krontäckningen utgör inte mer än ett måttligt inslag. Rödlistade arter i synnerhet och andra arter i allmänhet, som är knutna till hållmarkstorrängar och jordbrukslandskapet ska så långt som möjligt fortleva på lång sikt och helst öka i utbredning eller populationsstorlek.

Åtgärder

- Åkerbruk eller bete och/eller slätter. Delarna i nordväst (väster om kraftledningen på skötselkartan) bör enbart betas. Om hävdade delar av åkermarken börjar få naturvärden i form av exempelvis hävdgynnade växter och svampar är det inte längre lämpligt med åkerbruk i dessa delar.
- Hävd, genom bete eller slätter, av hållmarkstorrängarna.
- Rökning av sly på åkerholmar och intill odlingsrösen.

Skötselområde 4, Gårdsmiljö

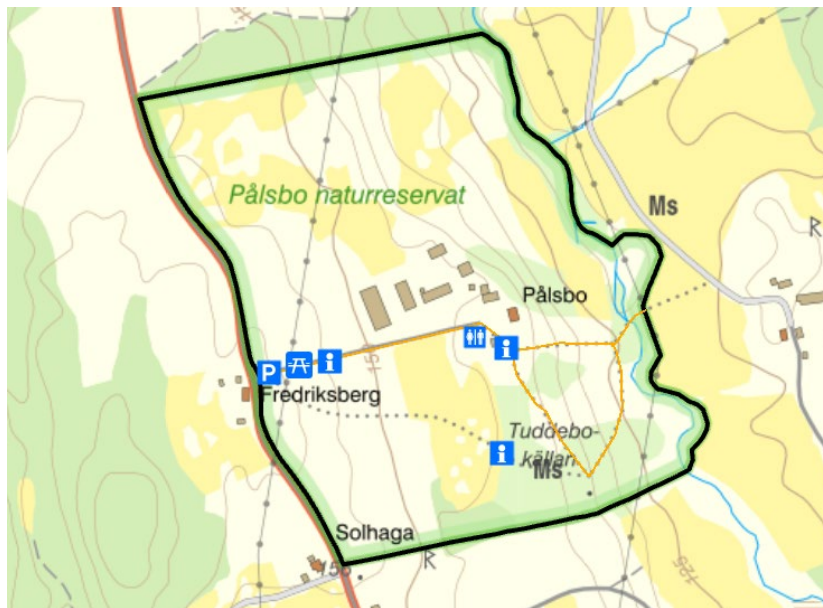
Beskrivning

Området omfattar dels anläggningar för en modern jordbruksdrift med allt vad det innebär, dels tomtmark med hus som är privatbostad.

Skötselområde 5, Anordningar för friluftslivet

Beskrivning

En parkering finns för cirka fem bilar. Vid parkeringen finns en rastplats och informationsskyltar om områdets naturvärden. Vid parkeringen startar en orangemarkerad vandringsled som går ner till en rundvandring i slätterängen. Leden är lätt att vandra och är drygt en kilometer och passerar även förbi Tuddebokällan.

Karta 7. Befintliga (2023) anordningar för friluftslivet i naturreservatet.

Bevarandemål

Gränsmarkeringen för reservatet är i gott skick och reservatet är tillgängligt för besökare att bedriva olika typer av friluftaktiviteter. Parkering, stigar och andra friluftsanläggningar är i gott skick. Stigar, anordningar och anläggningar är anpassade så att de uppfyller funktionen att underlätta olika besökares möjlighet att ta del av och uppleva området. De har även funktionen att styra slitage från besökare till lämpliga marker samt att minimera påverkan på störningskänsligt växt- och djurliv.

Åtgärder

- Underhåll av parkeringsplatser och nyanläggning om behov uppstår.
- Underhåll och anläggande av friluftsanordningar så som informationstavlor, bänkar, rastplatser och vandringsleder/stigar.
- Riskträd intill stigar/leder, och anordningar som kan skadas, kan åtgärdas genom grenkapning, kronreducering, sparas som högstubbe eller tas bort, trädets natur- och kulturvärde avgör i vilken grad försiktighet. Död ved lämnas där det är lämpligt med hänsyn till natur- och kulturmiljövärden.
- Vid eventuell stängsling ska stängselgenomgång i anslutning till led/stig anordnas.
- Uppsättning och underhåll av informationsskyltar om kulturhistoriska lämningar.

Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Tabell 1. Underlag och stöd för förvaltaren vid planering av åtgärder såväl lokalt i Pålbo naturreservat som regionalt i länet. De ekonomiska resurserna utgör en begränsande faktor för verksamheten, vilket innebär att förvaltaren måste prioritera mellan åtgärder i länets alla reservat. Prioritet är indelat i 1-3, utifrån hur viktigt det är att genomföra för att nå bevarandemålen.

Skötselåtgärd	Skötselområde	När	Prioritet
Röjning av igenväxningsvegetation	1, 2, 3	Vid behov	1
Slätter och eterbete av ängsmark	1	Årligen	1
Hävd (bete och/eller slätter) av betesmark	2	Årligen	1
Bruk av åker eller omläggning till betesmark	3	Löpande	2
Hydrologisk utredning och eventuell restaurering av fuktäng	2	senast 2029	1
Eventuell åtgärd av vandringshinder i Åsboån	2	Ej tidssatt	2
Underhåll och eventuell nyanläggning av friluftsanordningar	5	Vid behov	2

Jakt

Jakt är tillåten inom hela reservatet. Vid jakt får jakthund användas. Fyrhjuling eller annat liknande mindre fordon får användas med stor försiktighet vid uttransport av fällt vilt. Markskador på grund av körning ska undvikas.

Utmärkning av reservatets gräns

Utmärkning av reservatsgränsen ska utföras av naturvårdsförvaltaren enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

Tillsyn

För närvarande bedöms ingen speciell tillsynsman behövas inom reservatet. Länsstyrelsen är ansvarig för tillsyn av reservatet.

Dokumentation och uppföljning

Uppföljning av skyddade områden är nödvändigt för att effektivisera och förbättra naturvårdsarbetet i skyddade områden. Uppföljning i skyddade områden ska alltid vara kopplad till syftet med det skyddade området. Uppföljningen ska ligga till grund för revidering av skötselplanen.

Inventeringar

Med tanke på den rika tillgången till blommande örter i reservatet finns det troligen en rik variation av vilda pollinatörer. För att få en bättre bild av vilka arter som finns i reservatet behöver en inventering göras. Denna skulle kunna fokusera på artgrupper så som blomflugor och solitära bin. Särskilt eftersök kan göras av det sällsynta biet väddgökbi som har väddsandbi som värdart. Det senare har tidigare observerats i reservatet.

Efter eventuella hydrologiska restaureringar kan inventering göras av olika rikkärnsindikatorer, exempelvis eftersök av kärrknipprot som tidigare har funnits i området.

Den sällsynta och kalkgynnade kalkkärrsgrynsnäckan har tidigare observerats i reservatet. Inventeringar behöver göras för att få en bild av artens status i området.

Tabell 4. Inventeringar som med fördel kan göras i Pålbo naturreservat.

Inventeringar	Skötselområde	Prioritet
Vilda pollinatörer (exempelvis blomflugor och väddgökbi)	1, 2	2
Rikkärnsindikatorer (exempelvis kärrknipprot)	Fuktiga delar av 2	1
Kalkkärrsgrynsnäckan	Fuktiga delar av 2	1

Uppföljning

Uppföljning av bevarandemål

Uppföljningen ska ske enligt en för reservatet beslutad uppföljningsplan som anger målbildindikatorer, tröskelvärden och metodik kopplade till bevarandemålen för olika naturtyper i denna skötselplan. Precisering ska ske i databasen Skötsel-DOS. Uppföljningsplanen ska hållas uppdaterad av Länsstyrelsen. Uppföljningsplanen ska ha sin utgångspunkt i den regionala uppföljningsplanen för Östergötland.

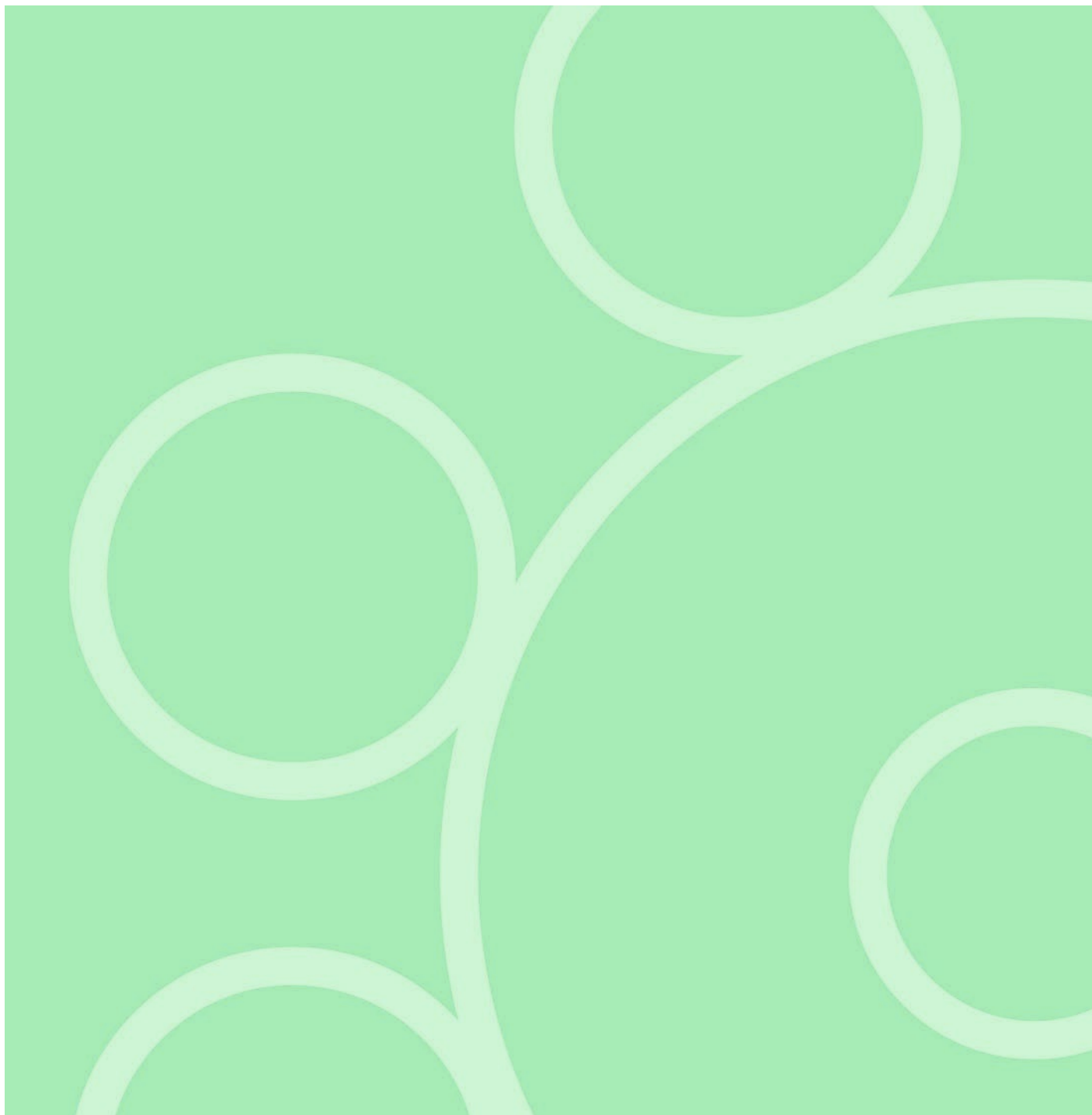
Dokumentation av skötselåtgärder

Alla skötselåtgärder som utförs inom naturreservatet ska dokumenteras skriftligt. Mer omfattande åtgärder ska även fotodokumenteras. I dokumentationen ska framgå vilka åtgärder som genomförts och när de genomfördes, samt vem som utförde åtgärden. Strukturella beståndsförändringar efter storskaliga störningar ska alltid följas upp.

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Alla i planen redovisade åtgärder bekostas av offentliga medel. Även andra finansiärer, exempelvis fonder eller stiftelser, kan bli aktuella. Dessa medel ska i så fall administreras av Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen skapar samhällsnytta genom rådgivning, samordning, tillstånd, tillsyn, prövning, stöd och bidrag. Vi skyddar miljön, ser till att viktiga natur- och kulturvärden bevaras och skapar förutsättningar för att utveckla landsbygden och näringslivet i länet. Vi har även samhällsviktiga uppdrag inom bland annat krisberedskap, sociala frågor, djurskydd och samhällsplanering. På så sätt bidrar vi till Länsstyrelsens vision om ett livskraftigt Östergötland

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND